SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TALABALAR MUSTAQIL TA'LIMINI BOSHQARISHNING PEDAGOGIK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH

Tleumuratov Kabilbek Kutlimuratovich
Nukus davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang'ich talim fakulteti
O'quv ishlari bo'yicha dekan o'rinbosari
https://doi.org/10.5281/zenodo.21413277

Annotatsiya. Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar mustaqil ta'limini boshqarishning pedagogik tizimini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari, sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari hamda talabalarning individual o'quv faoliyatini samarali boshqarish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida mustaqil ta'limni rejalashtirish, monitoring qilish, baholash va takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, mustaqil ta'lim, pedagogik tizim, raqamli ta'lim, individual ta'lim trayektoriyasi, o'quv analitikasi, ta'lim texnologiyalari.

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning jadal rivojlanishi ta'lim tizimini tubdan o'zgartirmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar mustaqil ta'limiga ajratilayotgan vaqtning ortib borishi ularning o'quv faoliyatini samarali tashkil etish va boshqarishning zamonaviy usullarini joriy etishni talab etmoqda. An'anaviy yondashuvlarda o'qituvchi barcha talabalar bilan individual ishlash imkoniyatiga ega bo'lmaganligi sababli, mustaqil ta'lim jarayonida nazorat, maslahat va tezkor fikr-mulohaza berishda ayrim qiyinchiliklar yuzaga keladi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari esa ushbu muammolarni bartaraf etishda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ular talabaning bilim darajasini tahlil qilish, individual topshiriqlarni tavsiya etish, o'quv faoliyatini monitoring qilish hamda shaxsiy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi. Natijada ta'lim jarayoni yanada moslashuvchan, samarali va shaxsga yo'naltirilgan tus oladi.

Mazkur maqolaning maqsadi sun'iy intellekt asosida talabalar mustaqil ta'limini boshqarishning pedagogik tizimini takomillashtirish yo'llarini nazariy jihatdan asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Talabalar mustaqil ta'limining pedagogik asoslari. Mustaqil ta'lim – talabaning o'qituvchi rahbarligida yoki mustaqil ravishda bilimlarni egallashi, ularni tahlil qilishi, amaliyotda qo'llashi va o'z bilimini baholashga qaratilgan faoliyatdir. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda mustaqil ta'lim talabaning faolligi, mas'uliyati va o'z-o'zini boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishning asosiy omili sifatida qaraladi.

Mustaqil ta'limni samarali tashkil etish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- ta'limning individuallashuvi;
- izchillik va tizimlilik;
- talabaning mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlash;
- muntazam monitoring va teskari aloqa;
- zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish.

Biroq amaliyotda barcha talabalarga individual yondashuvni ta'minlash, ularning o'zlashtirish darajasini doimiy kuzatib borish va shaxsiy tavsiyalar ishlab chiqish murakkab vazifa hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Sun'iy intellekt asosida mustaqil ta'limni boshqarishning pedagogik tizimi. Sun'iy intellekt asosida tashkil etilgan pedagogik tizim talabalar mustaqil ta'limini rejalashtirish, tashkil etish, monitoring qilish va baholash jarayonlarini yagona tizimda boshqarishga xizmat qiladi. Ushbu tizimning asosiy komponentlari quyidagilardan iborat:

- **Maqsad** – talabaning mustaqil ta’lim kompetensiyasini rivojlantirish va ta’lim samaradorligini oshirish.
- **Mazmun** – fan dasturiga mos o‘quv materiallari, elektron resurslar va amaliy topshiriqlarni individual ehtiyojlarga moslashtirish.
- **Metod va vositalar** – ChatGPT, Gemini, adaptiv ta’lim platformalari, LMS tizimlari, o‘quv analitikasi vositalari.
- **Monitoring va baholash** – topshiriqlarning bajarilish holatini tahlil qilish, o‘zlashtirish darajasini aniqlash va tezkor fikr-mulohaza taqdim etish.
- **Natija** – talabaning mustaqil ishlash, muammoni hal qilish va o‘z-o‘zini boshqarish kompetensiyalarining rivojlanishi.

Sun’iy intellekt yordamida har bir talaba uchun individual ta’lim trayektoriyasini shakllantirish mumkin. Masalan, tizim talabaning bilim darajasini tahlil qilib, unga mos murakkablikdagi topshiriqlarni tavsiya etadi, qo‘shimcha o‘quv materiallarini taklif qiladi va yo‘l qo‘yilgan xatolar bo‘yicha izohlar beradi. Bu esa o‘qituvchining maslahat berish jarayonini to‘ldiradi va talabaga o‘zlashtirishdagi kamchiliklarini o‘z vaqtida bartaraf etish imkonini yaratadi.

Shuningdek, sun’iy intellekt o‘quv analitikasi orqali talabalar faolligi, topshiriqlarni bajarish sur’ati va o‘zlashtirish natijalarini tahlil qilib, o‘qituvchiga qaror qabul qilish uchun muhim ma’lumotlarni taqdim etadi. Bunday yondashuv o‘quv jarayonining shaffofligini ta’minlaydi va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, sun’iy intellektdan foydalanishda akademik halollik, ma’lumotlar xavfsizligi va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalalariga alohida e’tibor qaratish zarur. AI vositalari o‘qituvchi faoliyatini to‘liq almashtirmaydi, balki uning pedagogik faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi samarali yordamchi vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa. Sun’iy intellekt asosida talabalar mustaqil ta’limini boshqarishning pedagogik tizimini rivojlantirish oliy ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, o‘quv jarayonini moslashtirish, muntazam monitoring olib borish va samarali teskari aloqa tashkil etish imkonini beradi. Natijada talabalarning mustaqil ta’lim kompetensiyasi, o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalari va o‘quv motivatsiyasi rivojlanadi.

Kelgusida sun’iy intellekt texnologiyalarini milliy ta’lim platformalari bilan integratsiya qilish, adaptiv o‘qitish tizimlarini takomillashtirish hamda o‘qituvchilarning AI vositalaridan foydalanish bo‘yicha kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim yo‘nalishlardan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Inoyatov U. I., Muslimov N. A., Ro‘ziyeva D. I., Usmonboyeva M. H. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014. – 512 b.
2. Fayzullayeva, M. B., Sattarova, I. B., & Makhmudova, M. A. (2021). The effect of teaching vocabulary through ICT on EFL learners. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(4), 1632-1637.
3. Nasirova, M. F. (2023). COVID 19 PANDEMIYASI DAVRIDA VUJUDGA KELGAN NEOLOGIZMLAR. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(11), 929-933.
4. JAMALOVA, N. (2022). Pedagogical Conditions for the Development of Individual Characteristics of Students of a Higher Educational Institution.
5. Karimova, N. M., Yuldashova, S. T., Pulatova, F. A., & Shodiyeva, S. R. (2023). Pedagogical Conditions for Students to use Critical Thinking in the Development of Interethnic Communication. Journal of Survey in Fisheries Sciences, 10(2S), 4211-4219.
6. Latipov, A. A. (2024). SALES MANAGEMENT METHODS IN THE TOURISM SECTOR INDUSTRIES. Science and innovation, 3(Special Issue 46), 459-461.

7. Akbaralievich, L. A. (2026). СОПОСТАВИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРИИ ФАЗОВОСТИ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ. Philological research: language, literature, education, 1(1.3).
8. Fayzullayeva, M. B., Sattarova, I. B., & Makhmudova, M. A. (2021). The effect of teaching vocabulary through ICT on EFL learners. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(4), 1632-1637.
9. Bahodirovna, F. M., & Anatolevich, K. A. (2026). A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MOTHER FIGURE IN JOHN ERNEST STEINBECK'S EAST OF EDEN AND THE GRAPES OF WRATH. Shokh Articles Library, 1(2).
10. Furkatovna, N. D. (2023). Analysis of Definitions of the Concept" Discourse" in Linguistics. American Journal of Research in Humanities and Social Sciences, 12, 22-26.
11. YILDIRIM, S. (2026, June). Cognitive and linguocultural representation of personality traits in English and Uzbek: A comparative study. In Arabian International Conference on Science, Technology and Innovation (AICSTI 2026) (Vol. 1, No. 1, pp. 32-35).
12. Raxmatova, M., & Toirov, D. (2026). Enhancing Business English Writing Skills Through Mobile Applications: An Esp-Based Experimental Study In Non-English-Speaking Countries. Asian journal of scientific research and innovations, 1(1), 291-293.
13. Jahonovna, S. S. (2022). FEATURES OF SEMANTIC AND STYLISTIC TRANSFORMATIONS OF STABLE WORD COMBINATIONS. International Journal of Early Childhood Special Education, 14(7).
14. Шомуродова, Ш. Ж. (2017). КОНТЕКСТУАЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ СТИЛИСТИЧЕСКОГО ЗНАЧЕНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ. Научные школы. Молодежь в науке и культуре XXI в.: материалы междунар. науч.-творч. форума. 31 окт.–3 нояб. 2017 г./Челяб. гос. ин-т культуры; сост. ЕВ Швачко.–Челябинск: ЧГИК, 2017.–394 с. ISBN 978-5-94839-629-3.
15. Boltakulova, G. F., Shermatov, A. A., Dobrotvorskaya, S. G., & Levina, E. (2026). The study of the Sustainability of Interdisciplinary Educational Models in the Training of Future Teachers. ARPHA Proceedings, 11, 141-156.
16. Шерматов, А. (2024). Tilshunoslikda kommunikatsiya nazariyasi hamda uning jarayonlashuviga doir. Переводоведение и лингвистика в эпоху цифровых технологий: изучение передовых подходов, 1(1), 13-16.
17. Pardayeva, I. (2026). ALISHER NAVOIY IJODIDA ADOLAT KONSEPSIYASI VA UNING MA'NAVIY-IJTIMOIY MOHIYATI. ALISHER NAVOIY VA XXI ASR, 11.
18. Mamayunusovna, P. I. (2021). BOBURNOMA. AS A HISTORICAL AND LITERARY SOURCE. Thematics Journal of Social Sciences, 7(5).
19. Tohirova, U. A. (2021). THE DESCRIPTION OF IMAGE IN H. SHAYKHOV'S WORKS. Студенческий вестник, (8-3), 52-54.
20. Hayitova, D., & Tokhirova, D. (2022). INSTRUCTIONAL STRATEGIES TO TEACH LISTENING. Academic research in educational sciences, 3(1), 726-730.
21. Akramovna, T. U. (2023). ALISHER NAVOIYNING "LISON UT-TAYR" ASARI MAZMUNI. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 6, 246-252.
22. Jurayevna, B. N., & Rakhmiddinovna, S. M. THE IMAGE OF A FLOWER IN SITTAI ZARURIYA. SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА, 179.